

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

777

Vragen van de leden **Pia Dijkstra** en **Bergkamp** (beiden D66) aan de Ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Volksgezondheid Welzijn en Sport, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Veiligheid en Justitie en van Buitenlandse Zaken over *het uitvoeren van het VN-Vrouwenverdrag* (ingezonden 18 november 2016).

Antwoord van Minister **Bussemaker** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), mede namens de Minister en Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Buitenlandse Zaken, van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Veiligheid en Justitie (ontvangen 16 december 2016) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 724

Vraag 1

Bent u bereid de Kamer te informeren over de inhoud van het gesprek dat u afgelopen donderdag heeft gevoerd met het VN-verdragscomité in het kader van de evaluatie van het VN-Vrouwenverdrag?^{1 2}

Antwoord 1

Ja, zoals toegezegd tijdens het AO Emancipatie van 27 oktober jl. wordt uw Kamer in januari 2017 geïnformeerd over de voortgang van het emancipatiebeleid (Kamerstuk 30 420, nr. 255). Daarbij zal ik ook ingaan op de sessie van 10 november van het VN-verdragscomité met het Koninkrijk.

Vraag 2

Kunt u aangeven op welke wijze u documenteert hoe er, volgens u, invulling wordt gegeven aan het VN-Vrouwenverdrag? Zo nee, waarom kunt u dit niet? Zo ja, op welke wijze doet u dit en maakt u dit inzichtelijk aan de Kamer?

¹ <https://www.opzij.nl/nl/artikel/46714/nederlandse-regering-houdt-zich-niet-aan-vn-vrouwenverdrag.html>

² <http://www.vn-vrouwenverdrag.nl/nederlandse-tekst-vn-vrouwenverdrag/>

Antwoord 2

Iedere vier jaar rapporteert het Koninkrijk over de implementatie, naleving en voortgang van het VN-Vrouwenverdrag. Deze rapportages worden aangeboden aan het Comité dat toeziet op naleving van het VN-Vrouwenverdrag en zijn vervolgens ook aangeboden aan uw Kamer.³

Vraag 3

Kunt u aangeven in hoeverre de bewering van het Netwerk VN-Vrouwenverdrag waar is dat de Nederlandse regering allerlei initiatieven ontplooit, maar deze initiatieven niet laat beoordelen op resultaat?

Antwoord 3

Het beleid waarmee de Nederlandse regering uitvoering geeft aan het emancipatiebeleid staat geformuleerd in de hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013–2016 (Kamerstuk 30 420, nr. 180) welke 10 mei 2013 is aangeboden aan uw Kamer.

De voortgang van dit beleid is 21 januari 2016 gerapporteerd aan uw Kamer in de Kamerbrief over voortgang Emancipatiebeleid (Kamerstuk 30 420, nr. 230).

De 6e rapportage van het Koninkrijk over de implementatie, naleving en voortgang van het VN-Vrouwenverdrag aan het Comité dat toeziet op naleving van het VN-Vrouwenverdrag is aangeboden aan uw kamer op 28 oktober 2014 (Kamerstuk 30 420, nr. 210).

De review van het Koninkrijk over de implementatie van de Beijing Verklaring en het Beijing Actieplatform aan de UN ECE in Genève is toen eveneens aangeboden aan uw Kamer op 28 oktober 2014 (Kamerstuk 30 420, nr. 210). Daarnaast financiert de Nederlandse regering de Emancipatiemonitor van SCP en CBS, waarmee we de ontwikkelingen op het gebied van gendergelijkheid kunnen volgen. De eerstvolgende Emancipatiemonitor 2016 verschijnt in december 2016.

Zoals toegezegd tijdens het AO Emancipatie van 27 oktober jl. wordt uw Kamer in januari 2017 geïnformeerd over de voortgang van het emancipatiebeleid (Kamerstuk 30 420, nr. 255). Daarbij zal ik ook ingaan op de Emancipatiemonitor 2016.

Vraag 4

Kunt u aangeven hoe het mogelijk is dat uw rapportage van de implementatie van het VN-Vrouwenverdrag, gedurende het gesprek, dusdanig verschilt van de schaduwrapportage van het Netwerk VN-Vrouwenverdrag? In welke kritiekpunten herkent u zich, en welke stappen wilt u daar concreet op nemen?⁴

Antwoord 4

Nederland heeft vooruitgang geboekt op gendergelijkheid. Daarvoor krijgt Nederland complimenten van het CEDAW comité, dat toeziet op de naleving van het VN-Vrouwenverdrag. De positie van vrouwen in Nederland is de afgelopen jaren verbeterd en daar hebben we als overheid samen met maatschappelijke organisaties hard voor gewerkt.

Op verschillende punten is de schaduwrapportage van het Netwerk VN-Vrouwenverdrag en is ook het VN-comité kritisch en dat is ook hun rol. Het comité maakt zich onder anderen zorgen over het grote aantal vrouwen in Nederland dat niet economisch zelfstandig is. Ook wijst het comité Nederland erop dat het aantal vrouwen in topposities bij bedrijven en bij universiteiten echt omhoog moet. Ik deel die zorgen. Ik zal mij de komende tijd verder blijven inzetten om de Nederlandse situatie nog meer in lijn te brengen met het VN-Vrouwenverdrag. Om te beginnen zal ik samen met het Netwerk VN-Vrouwenverdrag in februari 2017 een conferentie organiseren waar ik met alle betrokkenen wil bespreken hoe we gezamenlijk met de aanbevelingen van het Comité aan de slag gaan.

³ Zie onder meer: (Kamerstuk 30 420, nr. 248), (Kamerstuk 30 420, nr. 210), (Kamerstuk 28 345, nr. 123), (Kamerstuk 30 420, nr. 154), (Kamerstuk 30 420, nr. 130).

⁴ <http://www.vn-vrouwenverdrag.nl/schaduwrapportage-2-0-naar-geneve-gestuurd/>

Vraag 5

In hoeverre is het waar dat vrouwen die in 2005 zijn bevallen, en toen werkzaam waren als zelfstandige, nog niet allemaal gecompenseerd zijn voor een uitkering of vervangende schadevergoeding, terwijl zij hier, volgens het VN-Vrouwenverdrag en een uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland, wel recht op hebben? Indien dit nog niet gebeurd is, kunt u aangeven waarom?

Antwoord 5

In verband met het ontbreken van een publieke uitkeringsregeling ingeval van zwangerschap en bevalling, in de periode 2004–2008, hebben vrouwelijke zelfstandigen (op nationaal niveau) tot aan de Hoge Raad en Centrale Raad van Beroep (CRvB) procedures gevoerd.

Alle rechterlijke instanties hebben de afgelopen jaren de vorderingen van deze vrouwen afgewezen. Vervolgens hebben zes vrouwen, die in die periode bevallen zijn, een klacht wegens schending van het VN-Vrouwenverdrag ingediend bij het Comité. Het Comité heeft op 17 februari 2014 het ontbreken van een publieke uitkeringsregeling voor vrouwelijke zelfstandigen ingeval van zwangerschap, in de periode 2004–2008, gekwalificeerd als het niet-nakomen van een verplichting op grond van het VN-Vrouwenverdrag. Het Comité heeft de Nederlandse regering aanbevolen om vrouwelijke zelfstandigen, die in die periode zijn bevallen, (financieel) te compenseren. De regering heeft besloten om deze aanbeveling van het Comité niet op te volgen. Het Comité is hiervan op de hoogte gesteld middels een brief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in september 2014.

Een aantal van deze zes vrouwen heeft naar aanleiding van de visie van het Comité alsnog een uitkering aangevraagd bij UWV. UWV heeft deze aanvragen afgewezen, omdat er geen wettelijke regeling bestond in de periode 2004–2008. Tegen deze afwijzingen is beroep ingesteld bij de rechtbank. De rechtbank Amsterdam heeft in juli 2016 in twee zaken het beroep van deze vrouwen ongegrond verklaard. In deze zaken is hoger beroep ingesteld door de vrouwelijke zelfstandigen bij de hoogste rechter op dit rechtsgebied: de CRvB.

De rechtbank Midden-Nederland heeft in september 2016 het beroep gegrond verklaard en (in navolging van het Comité) geoordeeld dat sprake is van schending van het VN-Vrouwenverdrag. Tegen deze uitspraak heeft UWV hoger beroep ingesteld bij de CRvB.

Door het hoger beroep is deze kwestie weer onder de rechter. Pas als de CRvB uitspraak heeft gedaan in deze kwestie, zal in rechte komen vast te staan of deze vrouwen financieel gecompenseerd moeten worden.

Tijdens de sessie van 10 november heeft het Comité over deze kwestie kritische vragen gesteld en de kwestie is tevens opgenomen in de aanbevelingen van het Comité.

Vraag 6

Kunt u aangeven op welke wijze u stereotypering van vrouwen in reclames (het VN-Vrouwenverdrag ziet dit als discriminatie), zoals bijvoorbeeld recentelijk in o.b.-tampon reclames, wilt tegengaan? Kunt u aangeven welke mogelijkheden u hiervoor ziet?⁵

Antwoord 6

Kenmerkend voor beeldvorming in het algemeen en stereotypering in casu, is dat het hardnekkig is en veelal een zaak is van bewustwording en daarmee ook van de lange adem. Aanpak in deze is dan ook niet iets wat zich van bovenaf laat dicteren. Ik ben meer overtuigd van een meerjarige aanpak van onderop en breed gedragen op het thema vrouw en media. Het doel van een dergelijke aanpak is om op lange termijn een meer evenwichtige representatie van de maatschappij te kunnen realiseren in de media, zowel binnen de traditionele media (radio, televisie en kranten), als bij nieuwe online media en social media kanalen. Hierbij gaat het wat mij betreft nadrukkelijk ook om reclames die bedrijven laten maken: vrouwen zijn een diverse groep en dat wordt niet weerspiegeld wanneer vrouwen in de media doorlopend op een stereotye manier in beeld komen.

⁵ <http://teunvandekeuken.nl/tamponwereld-is-mannenwereld/>

In vervolg op de internationale conferentie die het kabinet in 2013 samen met de Raad van Europa over het thema «Women and the Image of Women» organiseerde, loopt er dit jaar een door OCW gefinancierd onderzoek (uitgevoerd door women Inc.) naar hoe de agenda voor de komende jaren met verschillende stakeholders gezamenlijk vorm kan krijgen op basis van evidence based informatie. De focus in het onderzoekjaar richt zich in eerste instantie op de vraag in hoeverre de huidige en de toekomstige mediamakers (zowel journalisten als reclame-, film- en programmamakers) zich bewust zijn van stereotypering en of zij tools/middelen willen om een verandering in te zetten. Het onderzoek krijgt zodanig uitvoering dat een breed gedragen «sense of urgency» over het onderwerp wordt georganiseerd.

Verder wil ik wijzen op de Nederlandse zelfregulering op het terrein van reclame, de Reclame Code Commissie (RCC) van de Stichting Reclame Code. Deze is al meer dan 50 jaar een succesvolle vorm van zelfregulering gebleken. Reclame-uitingen dienen in overeenstemming te zijn met de wet, de waarheid, de goede smaak en het fatsoen, respectievelijk dat deze niet in strijd mogen zijn met het algemeen belang, de openbare orde of de goede zeden. Een ieder die van mening is dat een reclame daarmee in strijd is, kan een klacht in dienen. In haar oordeel over wat al dan niet binnen de grenzen valt weegt de RCC onder andere de heersende maatschappelijke opvattingen mee.

Een andere maatregel om stereotypering tegen te gaan is de nieuwe alliantie «gender diversiteit». Dit is een samenwerkingsproject van een grote groep invloedrijke actoren (waaronder de Universiteit van Amsterdam, Movisie, Atria, NJI, COC Nederland, TNN, Rutgers, School en Veiligheid, NNID, Emancipator en Doetank PEER). Het belangrijkste doel is om huidige schadelijke gender normen te beïnvloeden waardoor meer ruimte, flexibiliteit en diversiteit in gender expressies mogelijk wordt. De alliantie komt binnen een jaar met een tienpuntenplan waarin voorstellen staan voor concrete maatregelen en een maatschappelijk debat over gendernormen in Nederland.

Vraag 7

Kunt u aangeven welke verbeteringen nog noodzakelijk zijn op het gebied van genderspecifieke uitvoering van genderneutraal beleid als het gaat om huiselijk geweld? Welke stappen wilt u hier nemen?

Antwoord 7

Het kabinet onderschrijft het belang van gender voor de aanpak van geweld in huiselijke kring. Ten eerste is het belangrijk om gemeenten, Veilig Thuis-organisaties, politie en het Openbaar Ministerie (OM) handvatten te bieden om een gendersensitieve aanpak te integreren in hun werk. Daarvoor is een «toolkit» ontwikkeld. Hierin zit onder andere een factsheet over gendersensitief werken, een methodiek voor casusbespreking en een handreiking voor gemeenten. We zijn in overleg met betrokken partijen over verdere verspreiding.

Op 1 maart 2016 is het Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld voor Nederland in werking getreden, ook wel het Verdrag van Istanbul genoemd. Op 8 december 2016 is een factsheet verschenen over het Verdrag van Istanbul om gemeenten te informeren over dit verdrag en wat dit betekent voor het gemeentelijk beleid. Ten tweede is het belangrijk om het inzicht in de betekenis van gender te vergroten. Op dit moment wordt een prevalentieonderzoek uitgevoerd naar de aard en omvang van huiselijk geweld. De resultaten worden in de loop van 2017 verwacht. Er is een voorbereidend onderzoek uitgevoerd over de wijze waarop dit onderzoek gendersensitief kan worden uitgevoerd. De aanbevelingen uit dit onderzoek worden betrokken bij het vervolgonderzoek. Daarnaast wordt specifiek aandacht besteed aan bijvoorbeeld de aanpak tegen vrouwelijke genitale verminking en participatie van vrouwen uit de vrouwenopvang door middel van het project «De nieuwe toekomst».

Vraag 8

Op welke wijze zetten u en uw collega's zich in om minderjarige Nederlandse meisjes, die in het buitenland uitgehuwelijkt worden, de juiste hulp en handreikingen te bieden om naar Nederland te kunnen terugkeren?

Antwoord 8

Huwelijksdwang is een serieus probleem. Het probleem is door de Nederlandse overheid herkend en er is een gezamenlijke aanpak afgesproken en in werking.

Het kabinet zet zich in voor een integrale aanpak van dit probleem, gericht op preventie en hulpverlening. Het Ministerie van SZW richt zich op preventie door verschijnselen waarbij het zelfbeschikkingsrecht in het geding is uit de taboesfeer te halen. Het Ministerie van VWS richt zich op weerbaarheid en economische zelfstandigheid van vrouwen. Via het Ministerie van VWS is er financiering voor de opvang van deze groep (bij Fier Fryslan en Kompaan en de Bocht). Er is sinds 1 januari 2015 een Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating ingesteld bij de gemeente Den Haag.

Daar waar slachtoffers toch in het buitenland terechtkomen, zet het Ministerie van Buitenlandse Zaken zich maximaal in. Als een slachtoffer in het buitenland is, zet het Ministerie van Buitenlandse Zaken in op het veilig en zorgvuldig verlenen van consulaire bijstand. Inzet van deze bijstand is tweeledig: a) faciliteren bij veilige opvang in het buitenland en b) faciliteren bij terugkeer. De medewerkers op de ambassade handelen volgens instructies, snel en met inachtneming van ieders veiligheid. Het aanspreekpunt in Nederland is het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA). Gezamenlijk wordt de informatie verzameld om eventueel een nieuw reisdocument en ticket te verzorgen. Niet alleen documenten worden geregeld, ook wordt de opvang en de hulpverlening in Nederland op dat moment in gang gezet zodat slachtoffers bij terugkeer geholpen worden bij verwerken van hetgeen hen is aangedaan door familie en/of ouders.

Vraag 9

Bent u bereid te onderzoeken in hoeverre toegang tot zorg voor transgenders of intersekse personen wordt geweigerd indien zij niet de behandeling willen ondergaan die de professional het liefste zou zien? Zo nee, waarom wilt u dit niet doen als het schaduwrapport zich hier wel zorgen over maakt? Kunt u aangeven op welke manier u kennis en expertise over transgenders en intersekse personen vergroot bij medische professionals?

Antwoord 9

Het kabinet herkent niet de zorg zoals uitgesproken in het schaduwrapport en ziet op dit moment geen aanleiding voor een dergelijk onderzoek. Er zijn geen herleidbare signalen ontvangen dat professionals aan transgenders of personen met een intersekse conditie de toegang tot de zorg zouden weigeren. Voor iedereen, en dus ook voor transgenders en personen met een intersekse conditie, is de toegang tot noodzakelijke zorg geborgd, ongeacht de behandelkeuzen die zij maken. Door partijen bijeen te brengen, is het Ministerie van VWS in staat de ontwikkelingen te volgen en knelpunten tijdig te signaleren, bijvoorbeeld aangaande de zorg voor respectievelijk transgenders en personen met een intersekse conditie. De commissie geneeskundig specialisten heeft overigens aangegeven dat zorg voor transgenders en intersekse personen is opgenomen in de relevante vervolgoopleidingen tot medisch specialist.

Zo organiseert het Ministerie van VWS al jaren op reguliere basis tweemaal per jaar een dergelijk breed landelijk overleg over de transgenderzorg. Daar spreken patiëntenorganisaties, verzekeraars, zorgprofessionals en de overheid met elkaar. Het Ministerie van VWS heeft in 2016 de opdracht verstrekt om een zorgstandaard transgenderzorg curatief te ontwikkelen in aansluiting op de zorgstandaard transgenderzorg geestelijke gezondheidszorg die zich in de afrondende fase bevindt. Patiëntenorganisaties zijn nadrukkelijk bij dit traject betrokken.

Aangaande de zorg voor personen met een intersekse conditie organiseerde het Ministerie van VWS samen met het Ministerie van OCW dit najaar een expertmeeting waar partijen in gezamenlijkheid onderwerpen en knelpunten rondom intersekse/DSD (Disorders of Sex Development) hebben geïnventariseerd en afspraken hebben gemaakt over het vervolg. Voor de zomer van 2017 vindt een vervolgemeeting plaats.

Voor beide gremia geldt dat de thema's toegankelijkheid van zorg en expertise/deskundigheid op de agenda staan en dat patiënten- en belangengroepen zijn betrokken. Knelpunten en zorgen kunnen in deze gremia worden ingebracht en besproken.

Vraag 10

Bent u bereid te onderzoeken in hoeverre het Openbaar Ministerie en rechters «klem zitten» omdat momenteel genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken niet als specifieke grond worden genoemd in meerdere strafwetsartikelen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Er zijn geen signalen van rechters dat de wetgeving onvoldoende mogelijkheden biedt om op te treden in gevallen waarin dat is aangewezen. Ook bij het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie van het Openbaar Ministerie zijn geen signalen ontvangen dat officieren niet in kunnen gaan op het discriminatoire aspect bij zaken met betrekking tot interseks personen en transgender personen. Vooralsnog bestaat er dus geen aanleiding om het gevraagde onderzoek te instigeren.

Vraag 11

Op welke termijn verwacht u de opschorting voor de mogelijkheid van huisartsen om de abortuspil voor te schrijven te kunnen opheffen aangezien het medisch- en juridisch onderzoek is afgerond? Kunt u aangeven in hoeverre u nog voornemens bent om rond de jaarwisseling een wetsvoorstel in te dienen dat het verstrekken van de abortuspil door huisartsen mogelijk maakt?

Antwoord 11

Het wetsvoorstel dat het huisartsen mogelijk moet maken om de abortuspil te kunnen voorschrijven, ligt momenteel voor bij de Raad van State. Na ontvangst van het advies zal het aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

Vraag 12

In hoeverre kunt u nu aangeven waarom verschillende gemeenten sekswerkers verplichten zich te registreren? Durft u inmiddels wel te stellen dat het «regelrechte wetsontduiking» is als gemeenten registratie toch verplichten, mede gelet op de novelle die afgelopen juni in de Tweede Kamer is behandeld en aangenomen en waar deze maatregel nadrukkelijk uit verwijderd is?

Antwoord 12

Op dit moment bestaat er geen landelijke regelgeving inzake de registratie van sekswerkers. Als gemeenten een registratieplicht hanteren, kan dat dus niet worden gekwalificeerd als «regelrechte wetsontduiking.» De landelijke regelgeving is van kracht op het moment dat de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche in werking treedt. Het voorstel voor die wet kent een registratieplicht, maar dat voorstel is aangehouden in de Eerste Kamer. Een wijzigingsvoorstel (novelle) is momenteel in behandeling in de Eerste Kamer. Daarin wordt voorgesteld de registratieplicht te schrappen.

Vraag 13

Bent u bereid, en zo ja hoe, om te waarborgen dat de voorzieningen zoals vrouwenopvang en de aanpak van huiselijk geweld in het Caribische deel van Nederland van hetzelfde niveau worden als op het Europese deel? Kunt u expliciet aangeven welke gesprekken en stappen u hiervoor onderneemt?

Antwoord 13

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in het Caribisch deel van Nederland heeft prioriteit. De Staatssecretaris van VWS heeft in de voortgangsrapportage geweld in afhankelijkheidsrelaties van 4 oktober 2016 (Kamerstuk 28 345, nr. 170) aangekondigd een bestuursakkoord te willen sluiten met de Openbare Lichamen van Bonaire, St. Eustatius en Saba voor de periode 2017–2020. In dit bestuursakkoord zal onder meer aandacht zijn voor preventie, deskundigheidsbevordering van professionals en het versterken van de ketensamenwerking en de hulpverlening, waaronder het inrichten van veilige opvang.

Vraag 14

Bent u bereid de aanbevelingen van het VN-Verdragscomité, die op 21 november verwacht worden, naar de Kamer te sturen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

De aanbevelingen (concluding observations) van het Comité zijn vrijdag 18 november gepubliceerd door het Comité en openbaar beschikbaar. Zie ook:

http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/NLD/CEDAW_C_NLD_CO_6_25108_E.pdf